

Studia Biblica Slovaca

Ročník 1

2009

Číslo 2

Offprint

Katolícke biblické dielo

Studia Biblica Slovaca je časopis zameraný na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: Anton Tyrol

Šéfredaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) - Peter DUBOVSKÝ SJ (Roma, I) - Pavol FARKAŠ (Nitra) - Peter FEDOR (Prešov) - Juraj FENÍK (Drienov) - Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ OP (Ružomberok) - Róbert JÁGER (Prešov) - Jozef JANČOVIČ (Bratislava) - Róbert LAPKO (Košice) - Milan SOVA (Bratislava) - Peter ŠOLTĚS (Oestrich-Winkel, D) - Jozef TIŇO (Bratislava) - František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) - Pavol VILHAN (Roma, I) - Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ OP (Olomouc, CZ)

Za lektorovanie všetkých článkov zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Mária Mihulcová, Zuzana Škrinárová, Jozef Šoška a Martin Kňazek.

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, studiabiblica@xaver.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejčinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie.

Bankové konto: 400827 4864, IBAN: SK28 7500 0000 0040 0827 4864.

Články časopisu sú abstrahované v troch svetových periodikách: *Old Testament Abstracts* ISSN 0364-8591, *New Testament Abstracts* ISSN 0028-6877 a *Elenchus of Biblica*.

Studia Biblica Slovaca

© 2009 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Jilemnického 32/A, 059 21 Svit (Slovakia), www.kbd.sk

Tlač: PUBLICA, publica.nitra@gmail.com

Printed in Slovakia

ISSN 1338-0141

EV 3744/09

ŠTÚDIE

Čože je človek?

Žalm 8 ako meditácia o Gn 1 – 2 *

Horacio Simian-Yofre SJ

Žalm 8 je krátky, ale nie jednoduchý. Ide o hymnus chvály (chválospev) na slávu Boha, ktorý vyzdvihuje človeka nad ostatné stvorenia, alebo o sapienciálnu úvahu nad pozíciou človeka zoči-voči Bohu, alebo dokonca o polemickejší text, ktorý by chcel postaviť človeka na rovnakú úroveň s Bohom, skoro akoby do kontrastu s ním.

Text žalmu je pomerne jasne organizovaný. Po nadpise vo v. 1 nasledujú štyri malé časti, ktoré korešpondujú takmer chiastickým spôsobom (A-B-B'-A):

- A – vv. 2-4, chvála na *yhwh*-eho moc,
- B – vv. 5-6a, moc *yhwh*-eho a situácia človeka,
- B' – vv. 6b-9, situácia človeka,
- A – v. 10, chvála na *yhwh*-eho moc.

Verše 2 a 10 majú spoločný výraz obdivu „Pane, náš Vládca, aké vznešené je tvoje meno na celej zemi“. Verš 2 pridáva ale upresnenie „ktorá ospevuje¹ tvoju velebu viac ako nebesá!“. Dôležitosť chvály moci *yhwh*-eho nám nedá zabudnúť, že ide o text, ktorý bol premyslený, meditovaný,

* Z talianskeho doteraz nepublikovaného originálu preložil Blažej Štrba.

¹ Za predpokladu, že sa číta forma *qal* slovesa *tnh*, ktoré je inak doložené len v Sdc 5,11; 11,40 a to s rôznymi významami. Imperatív slovesa *ntn* však nedáva vôbec zmysel.

vypovedaný a napísaný žalmistom. Snaha mapovať žalmistovu myšlienku v jeho slovách bude červenou niťou našej lektúry.²

Vskutku, už prvý výraz אֱלֹהֵינוּ יהוה (v. 2), zvyčajne prekladaný ako „*yhwh* náš Pán“, protikladne k tomu, čo by mal predstavovať, sa objavuje len v tomto žalme a v Neh 10,30, kde sa hovorí o príkazoch „*yhwh*-eho nášho Boha“. Namiesto všeobecnejšieho a častejšieho výrazu „*yhwh* náš Boh“, výraz „naš pán“ zaznamenáva vzťah závislosti sluhu zoči voči svojmu pánovi alebo podriadeného voči svojmu vládcovi; vzťah, v ktorom podriadený nemá žiadne právo pred nadriadeným.

Vo v. 2a-b *meno* PÁNA dostáva titul „vznešené“. אֲדִיר (27-krát, zahŕňajúc singulár aj plurál), obsahuje význam authority, vznešenosti a zodpovednosti a používa sa pre širokú paletu subjektov, od pastiera až po *yhwh*-eho, trikrát v porovnaní s „večnými vrchmi“ (Ž 76,5), s vodami (Ž 93,4) a majestátnymi loďami (Iz 33,21). V posledných dvoch textoch אֲדִיר sa opakuje v dvoch členoch prirovnania. V Ž 93,4, napr. מִקְלוֹת מַיִם רַבִּים אֲדִירִים // אֲדִיר יהוה בְּמַרוֹם יְהוָה. V Ez 17,23 sa zasa אֲדִיר používa pre céder (אֲדִיר אֲדִיר) bez prirovnávania k *yhwh*-emu.

Vo v. 2c použitie komparatívu „vznešené“ („vznešenejšie ako“) pripravuje aj význam vzťažnej vety v. 2c, ktorú vykladáme spôsobom komparatívnym. Vzťažné zámeno sa vzťahuje na „zem“, ktorá „spieva tvoju velebu viac ako nebesá!“. TOB (francúzsky ekumenický preklad) je jeden z mála prekladov, ktorý preložil práve s týmto významom a rozhodol sa pre sloveso *tnh*, doložené len v Sdc 5,11; 11,40: „Mieux que les cieus, elle chante ta splendeur!“

Tento výklad v. 2c umožní lepšie pochopiť v. 3: nielenže zem premôže nebesá vo vzdávaní slávy Bohu, ale na zemi sú to deti a dojčence, spomedzi ľudských bytostí tie, ktoré zneškodnia nepriateľa. Ak sa teda predpokladá, že porovnanie / protiklad medzi nebom a zemou pokračuje aj tu, a nakoľko deti a dojčatá prináležia zemi, nemalo by zmysel chápať tieto termíny tak, že sa vzťahujú na nebeské telesá a hviezdy (identifikácia z mytológie, ktorá sa pravdepodobne odráža v mene „mliečna dráha“).

V prvotnej lektúre sa teda Žalm 8 zdá byť zameraný na kontempláciu vesmíru, ako to naznačuje prítomnosť nebies (3x), mesiaca a hviezd, vtákov

² Komentár k tomuto žalmu uvádza aj TRSTENSKÝ, *Úvod do Knihy žalmov*, 131-141.

a rýb, mora (2x), zemi, čried (oviec), stád (dobytka) a divej zveri. Tento slávnostný obraz vytvára scenériu s prítomnosťou ľudských bytostí, detí a dojčenciev.

O deťoch a dojčencoch spolu (עוֹלָלִים יִנְקִים – יִנְק / יִנְקָה; s plným alebo neúplným písaním v singulári alebo v pluráli) sa hovorí v Joel 2,16, kde sa poukazuje na univerzálnosť pozvania ľudu na kajúcu liturgiu (starci a mladíci, deti a dojčatá). V 1 Sam 15,3; 22,19; Jer 44,7 a Nár 2,11 v opise úplného masakru obyvateľov, ktorý bol ohlásený aj uskutočnený, sú zahrnuté všetky kategórie ľudí: muži a ženy, starci a mladí, ba aj rôzne zvieratá.

Na tomto pozadí prítomnosť detí a dojčiat v Ž 8 znie, ako by chcela odvrátiť všetky bolesti späť s vojnami, inváziami, vraždami ľudských bytostí. Moc, ktorú Pán ustanovuje cez nich, by mala byť silou slabých. מְעִי neznamena pevnosť v zmysle obrannej veže alebo obrannej stavby. Taký zmysel sa vyjadruje slovom מְעִי, ktoré sa väčšinou vzťahuje na obrannú vežu. מְעִי je podstatné meno, ktoré je použité len dvakrát, takmer ako prídavné meno, k veži (*migdal*), výslovne zmienenej. Jeho bežný význam je sila, energia, moc, niekedy ako ľudská vlastnosť (kráľ Dávid tancoval s מְעִי pred archou), ale častejšie ako definitívna Božia vlastnosť, ktorú on môže odovzdať kráľovi, jeho mesiášovi alebo chrámu.

Upevniť svoju moc najprv „z úst detí“ má zmysel len vtedy, ak sa vysvetľuje ako prirovnanie: dokonca aj ony by sa mohli vzoprieť a umlčať chvastúnstvo nepriateľa, ktorý túži po pomste.

Slovo nepriateľ (אֹיֵב) – v singulári a bez člena – má výnimočné podfarbenie, ako keby sa vzťahovalo na mocného nepriateľa samotného Boha, takmer v dualistickom chápaní. Ak si predstavíme, že Žalm 8, svojím slovníkom blízky Gn 1, je kvázi meditácia o rozprávaní o stvorení človeka, nebolo by nemožné vidieť v tomto „nepriateľovi“ práve dávneho hada.

Výraz אֹיֵב יִמְתְּנֵם „nepriateľ a ten, ktorý horí pomstou“ sa znovu objavuje len v Ž 44,17: „keď počúvam potupné a posmešné hlasy, keď vidím, ako *nepriateľ horí pomstou*.“ Usporiadanie tohto textu, na rozdiel od Ž 8, je pomerne jasné. Vo vv. 1-9 si modliaci pripomína s vdáčnosťou spásonosné skutky, ktoré vykonal Boh pre svoj ľud. Proti takejto situácii sa predkladá vízia Boha, ktorý ponechal pred nepriateľmi (vv. 10-17) svoj ľud, ktorý nie je schopný ani pochopiť, ani uznať, akou vinou sa ocitol v tejto situácii (vv. 18-27). Toto privádza žalmistu k istému obvineniu Boha, ktorý „spí“ a zabudol na svoj ľud.

Nemenej zaujímavé je aj to, že v oboch žalmoch sa používa sloveso נָקַם (pomstiť sa), ktoré vo väčšine doložených prípadov a v rôznych formách je trestom vykonaným Božou alebo ľudskou spravodlivosťou, podľa legislatívy o presne stanovených trestných činoch. Výnimkou sú Ez 25,12.15, pomsta Edomu a Filištíncov.

Participium hitpaelu sa objavuje v Ž 8 a 44 (m.r.) a v Jer 5,9.29; 9,8 (imperfektum ž.r., podmet je „moja duša“, ktorú vzťahuje *yhwh* na seba samého po vypočítaní hriechov ľudu): „Či sa nemám pomstiť na takomto národe?“ V Ž 44,17 je vetné spojenie jasné: hlas tých, čo urážajú a preklínajú, je ten istý hlas konkrétnych politických a vojenských nepriateľov, ktorí sa vyhrážajú Pánovmu mestu a ľudu. Tak ako obraz detí a dojčeniec, ktoré spievajú Bohu slávu, nahradzoval iný hlas, hlas zabíjaných detí, tak teraz triumfujúci nepriateľ zo Ž 44,17, ktorý túžil po pomste, je načisto umlčaný v Ž 8.

Prechodný charakter v. 4 k v. 5 sa prejavuje v syntaxi. Vskutku, v. 4 sa zdá byť neúplný. Začiatkové כִּי , ako častica času (keď) alebo podmienky (ak), vyžaduje hlavnú vetu, ktorá však nejestvuje. Ako kauzálne (pretože) by však nemalo zmysel v súvislosti s v. 3. Dal by sa predpokladať veľmi neurčitý kauzálny zmysel, ktorý však ostáva síce implicitný, ale mal by sa vysloviť: „Keď / ak / pretože ak / hľadím na nebesia... [príde mi na myseľ]“ a ktorý uvádza v. 5.

Verše 5-6 začínajú novú syntaktickú jednotku a sú vyjadrením údivu, ktorý je vyjadrený počiatočným *mah*, ktoré môže mať rôzne významy. Problémom v tomto prípade je práve určiť, o aký druh údivu ide.

מַה (150x) okrem jednotlivých iných významov, ktoré nás tu nezaujímajú, môže znamenať v strednom rode objektívnu otázku, „čože, čo sa stalo, čo sa udialo“. Táto otázka očakáva jednoducho objektívnu odpoveď.

מַה môže vyjadriť aj negatívny údiv niekoho zatahnutého do nejakej situácie. V Ex 16,7.8 Mojžiš a Áron uvažujú, že nemajú žiadnu zodpovednosť za situáciu, v ktorej sa ľud nachádza, nakoľko len poslúchajú Boží hlas: „Lebo *čože sme* my, že ste proti nám reptali“. To nie je otázka, to je skôr odpoveď na postoj ľudu.

מַה napokon, môže vyjadriť údiv nad faktom či osobou: Ž 31,20: „tvoja dobrotá je taká nesmierna“; Ž 104,24: „Aké mnohoraké sú tvoje diela“; Ž 119,97: „Pane, tvoj zákon veľmi milujem“.

Nie je zrejmé, či údiv v Ž 8,5 je pozitívny alebo negatívny. Naozaj, podobná formulácia v Ž 144,3 vyjadruje „negatívny“ zmysel. V modlitbe, ktorá

prosí Boha o pomoc na dosiahnutie víťazstva nad nepriateľom a o hojnosť zeme, modliaci sa Dávid pripomína Pánovi, že nepriatelia musia byť potrestaní, hoci sú to len jednoduchí ľudia, z ktorých sa nik nemôže postaviť proti Božej vôli. Prílišné zaoberanie sa nimi by bolo pre Pána mrhaním času:

„Pane, čože je človek (מִי־הוּא־אָדָם), že sa k nemu priznávaš (וַתִּתְּעַרְוּ),
a syn človeka (בֶּן־אָנוּשׁ), že myslíš na neho? (וַתִּתְּשָׁבְהוּ)“.

Pohrdavý postoj modliaceho sa k svojim nepriateľom je potvrdený aj následným v. 4: „Preludu sa človek podobá, jeho dni sú ako letiaci tieň.“

Ž 8,5 má podobnosti so Ž 144 nakoľko sú v nich prítomné rovnaké podstatné mená, s výmenou použitia בֶּן „syn (koho)“: namiesto אָדָם a בֶּן־אָנוּשׁ, Ž 8 používa אָנוּשׁ a בֶּן־אָדָם. Oveľa väčšia je však rôznosť v použití sloviess.

„Čože je človek (אָנוּשׁ), že naň pamätáš,
a syn človeka (בֶּן־אָדָם), že sa ho ujímaš?“

Ž 144,3 používa יָדַע („priznávať sa“) a חָשַׁב (myslieť, zamýšľať sa), zatiaľ čo Ž 8,5 používa זָכַר („pamätáš“) a פָּקַד, viaceré preklady, a nakoľko asi majú na mysli Ž 144, volia preklad *ad sensum* „sa ho ujímaš“, „staráš sa o“.

Hoci preklad v Ž 144,3 je legitímny a celkom jasný, ako sme poznamenali vyššie, nie je to tak v prípade Ž 8. Sloveso פָּקַד (prítomné 304x v Starom zákone) má presný význam v kauzatívnej forme (hifil): poručiť, zveriť, odovzdať do rúk, prideliť. Pasívne a zvrtné formy odrážajú zasa adekvátnu aktívnu formu. Ťažkosti sú so základnou formou (qal), ktorá sa nachádza v žalme a ktorá má rôzne významy: „chýbať“, a asi z dôvodu sémantického aj „hľadať“, „pohľadať“, „zvolať na skladanie účtov“, a dokonca „pomstiť sa“ (1 Sam 15,2).

Jasná pozitívna nuansa súhlasia sa Ž 8 sa nenachádza dokonca ani v 2 Kr 9,34: Jehu prikáže, aby pochovali Jezabel, ktorú nechal zabiť. Preklad „starat’ sa o“ nezdá sa byť teda celkom opodstatnený. Častý preklad slovesa פָּקַד ako „navštíviť“ ponúkne síce pozitívnejší zmysel, ale tiež ambivalentný, lebo takáto „návšteva“ môže síce byť preto, aby vypočul krik ľudu a aby ho vyslobodil, ale tiež preto, aby ho potrestal.

Tento výslovné negatívny zmysel sa objavuje v Ž 17, ktorý je bolestnou modlitbou modliaceho sa – Dávida –, ktorý vyhlasuje svoju nevinu (v. 3) skôr,

než si žiada pomoc od Pána pred svojimi nepriateľmi. Sloveso פקד sa nachádza spolu so slovesami בהן (skúmať) a צרף (očistiť). Jeho zrejmejší význam v súlade s ostatnými dvoma slovesami by bol „pátrať, hľadať“:

*Skúmal si moje srdce, v noci si ma hľadal,
skúšal si ma ohňom: nenašiel si vo mne nepravosť.*

V Ž 17 tak פקד zahŕňa nedôveru zo strany Boha, ktorý si chce byť istý postojom Dávida predtým, než ho vypočuje. Porovnanie tohto žalmu so Ž 8,5 nás teda nechá na pochybách.

Dalo by sa uvažovať, že podobnosť výrazov מְהִלָּהּ (,,aké nádherné“, v. 2) s מְהִלָּהּ אִישׁ (,,čože je človek“, v. 5) by chcela napovedať pozitívny údiv. Prítomnosť ľudskej bytosti by spôsobila, že sláva vzdávaná Pánovi ľudskými bytosťami by bola dôležitejšia ako tá, ktorú mu vzdávajú nebeské bytosti; ako keby povedal:

„Čože [aká nádhera] je človek, že ňaj pamätáš
a syn človeka, že sa ho ujímaš!“

Ale zvyčajné použitie פקד žiaľ, ako sa zdá, nepodporuje tento výklad, ako hneď uvidíme.

Naozaj, že v. 5 nie je celkom pozitívny, je potvrdené veršom 6, ktorý dáva dôraz na obmedzenie. Ľudská bytosť môže byť pokúšaná chcieť zaujať miesto Boha, a preto žalmista uvažuje:

„A jednako si spôsobil,
že mu chýba čosi v porovnaní s bohmi.“

Adverzatívna veta „A jednako“ chce prízvukovať, že Boh si rezervoval pre každý prípad prednostné právo. Preklad spojky *vav* ako spájajúcej a nie odporujúcej, by nemal zmysel ani v pozitívnom a ani v negatívnom preklade. Totiž veta, ktorá nasleduje, by bola obmedzujúca v pozitívnom zmysle a protirečivá v negatívnom zmysle.

Sloveso חסר (,,chýbať“) v intenzívnej forme (piel; dva výskyty z celkových 22) má kauzatívny význam a znamená „spôsobiť chýbanie“ (a nie

jednoducho chýbať či zmenšiť, čo sa častejšie používa). Mimo Ž 8 sa táto forma vyskytuje v Kaz 4,8.

Kazateľ uvažuje o osude ľudského bytia, ktoré nemá dedičov ani deti, ani súrodencov, jednako sa neprestane namáhať, až do dňa, keď si položí otázku:

וְלִמִּי אֲנִי עֹמֵל וּמְחַסֵּר אֶת־נַפְשִׁי מִטּוֹבָה

„Pre koho sa namáham, že svojej duši odopieram [spôsobujem nedostatok] každý pôžitok?“

Tu sa vraciame k myšlienkam Ž 17 a k významu slovesa *pqd* ako „skúmať“. Vskutku, udivujúci pocit vďaky voči Bohu za jeho vzťah s človekom nie je sústavným úmyslom Biblie. Asi najsilnejší a najjasnejší príklad odlišného postoja nachádzame v Knihe Jób.

Jób vo svojom sklamaní zoči-voči snahe nechať sa počuť a dostať Božiu odpoveď vyjadruje najradikálnejšiu pochybnosť o postavení človeka pred Bohom, a teda o hodnote človeka pred Božou mocou.

Otázky z Jób 7,17-18 sa dostávajú do kontrastu s častým výkladom Ž 8 a približujú sa skôr k Ž 17. Jób 7,17-18 vo voľnom preklade to znie asi nasledovne³:

¹⁷ Čože je človek (מַה־אֲנוּשׁ),
že si ho tak všímaš,
že mávaš toľkú starosť o neho,
¹⁸ že ráno ho vyhľadávaš (sloveso פָּקַד) za ránom
a skúšaš si ho každú chvíľočku (sloveso בָּחַן)?

Po otázke „čože je človek?“ (porov. Ž 8,5) sa objavuje tu, tak ako v Ž 17, prítomnosť dvoch slovies, „skúmať“ a „skúšať“, vedno. Jób sa vypytuje, prečo Boh kontroluje každý pohyb ľudskej bytosti.

Starosť o „skúmanie“ / „hľadanie“ ako ľudské aktivity a ako Božia charakteristika, vyjadrená iným slovesom (חָקַר), je typická pre múdrosť⁴

³ Týmto textom som sa zaoberal detailne v mojej štúdii „Giobbe 13, ovvero il diritto alla difesa“, ktorá je momentálne v tlači.

⁴ Z 39 prípadov výskytu v hebrejskej Biblii, v Knihe Jób je ich 13, šesť v Prís, štyri v Ž. Ostatných 16 sa nachádza v 12 biblických knihách. Porov. MAZZINGHI, Luca: *Ho cercato e ho esplorato*. Studi sul Qohelet, Bologna : EDB, 2001.

a nadovšetko pre Knihu Jób.⁵ Jóbova nedotklivosť voči faktu byť skúmaným od Boha sa preukazuje zreteľne v ostrej odpovedi jeho priateľom: „Bolo by to dobre, ak by vás on (Boh) skúmal?“ (Jób 13,9) a myslí ňou „tak ako vy robíte mne?“

Jóbovi priatelia sú pyšní na svoju schopnosť skúmania a uzáverov, ku ktorým prídu, a na tomto základe nabádajú Jóba, aby urobil to isté (5,27; 8,8). V dlhej záverečnej apológii aj Jób je hrdý na to, že dal – v dávnych časoch – svoju schopnosť skúmania do služby spravodlivosti pre neznámeho (Jób 29,16).

Aj Elihu sa zmieňuje o slovese חקר v 32,11, keď hovorí pejoratívnym tónom o Jóbových priateľoch, ktorí „hľadajú vhodné slová“, nevyhnutné na odpoveď. Oveľa dôležitejšie je tvrdiť, ako istý odblesk konformistickej mentality, že Boh trestá mocných a zničí „bez vyšetovania“ (34,24). Nečakane sa tak stretne s protestom Jóba, ktorý lamentuje práve preto, že bol odsúdený bez vyšetovania.

Dôležitosť pojmu „hľadať“ (חקר) v Knihe Jób sa plne preukáže v reči o múdrosti v kapitole 28⁶: text zdôrazňuje ťažkosť priblížiť sa k múdrosti. Človek je v stave preskúmať aj tie najhlbšie zákutia zeme, len aby našiel vzácne kovy (vv. 1-4), ale múdrosť a um, odkiaľ pochádzajú (vv. 12,20)? Ak vynecháme nábožný komentár v. 28, tak otázka ostane bez odpovede.

Na pozadí tohto konceptu sa potvrdzuje nepreniknuteľnosť Božích plánov, ktorú Elifaz potvrdzoval v 5,9, Jób prijal v 9,10, Sofar zopakoval v 11,7 a Elihu opäť prebral v 36,26: „Pán jak vznešený je, to už ani nevieme, počet jeho rokov zmerať nedá sa (použijúc sloveso חקר)“. Sám Boh sa odvoláva na túto myšlienku, keď vo svojej odpovedi Jóbovi (38,16) sa ho pýta: „Na dne hĺbočiny si sa prechádzal?“ (בְּחִקְרֵי תְהוֹמֹת, podstatné meno s koreňom חקר), s dôrazom na hĺbku, ktorá prináleží Bohu a ku ktorej človek nemá prístup.

Ani sám *Elohim* nemal ľahkú cestu k múdrosti a v momente, keď ju dosiahol, zdalo by sa, že ju musí ešte skúmať. Elohim „vtedy ju (múdrost', porov. v. 20) uvidel a ohodnotil, ustanovil ju a tiež ju preskúmal“ (Jób 28,27).⁷

⁵ Jób 5,9,27; 8,8; 9,10; 11,7; 13,9; 28,3,27; 29,16; 32,11; 34,24; 36,26; 38,16.

⁶ Táto stať sa neraz považuje za nepatriacu k základnému textu knihy; aj pre svoj súvis s Prís 8,22-31.

⁷ Preklad slovesa ספר ako „zjaviť“ alebo „vyrozprávať“ nie je všetkými zdieľaný a zdá sa, že ani nedáva zmysel. O podelení sa s človekom tu ani nie je reč.

Chýbajúca odpoveď vo veci pôvodu a charakteru múdrosti a vo veci cesty k nej je práve jeden argument v prospech Jóbovej pozície. Človek nedisponuje múdrosťou, ktorá je nevyhnutným prvkom, aby mohol rozlíšiť medzi dobrom a zlom. Ona je „ukrytá očiam všetkých živých tvorov“ (Jób 28,21), uzatvorená v záhrade Genezis a k nej sa človek nemôže priblížiť. Človek nikdy nemal kľúč od záhrady múdrosti.

Tento zdĺhavý prierez nám naznačuje, že Žalm 8 nie je vôbec chválou Boha na základe veľkosti človeka, ktorému bola zverená kráľovská moc nad stvorením. Žalmista skôr medituje nad týmto zložitým vzťahom medzi Bohom, človekom a stvorením, a táto meditácia sa zakladá na texte z Genezis 1 – 2. Boh chcel poveriť človeka mocou nad všetkými jeho dobrami (ako povedia vv. 7-9), ale rozmyslel si to a chcel sa uistiť, že človek nebude chcieť prevziať jeho miesto. Adamovi bolo zakázané v Gn 1 – 2 jesť z ovocia stromu poznania dobra a zla. Had opäť fantazíroval, že keby jedol (Adam) z tohto stromu, človek by sa stal ako boh, a tak pokúšal človeka.⁸

Žalmista rozpoznáva, že Boh určil človeku hranice. Verš 6 je odpoveďou na v. 5, tak ako sme to pochopili. Boh urobil „prieskum“ srdca človeka, aby vedel, aké by mohli byť dôsledky neobmedzenej veľkorysosti a rozhodol sa stanoviť hranice. V Genezis si človek mohol predstaviť, že všetky cesty boli otvorené a Boh bol zasa prekvapený z výsledku svojho stvorenia. Žalmista už vie, že Boh predvídal následky a že dal medze človeku (spôsobil, že mu chýba čosi v porovnaní s anjelmi, v. 6). Všetko ostatné je dovolené a súčasne sa nezabúda, že len meno Pána je vznešené (vv. 2.10). Dokonca aj v. 10 vynechal zmienku o speve chvály, ktorá pochádza „zo zeme“, od ľudských bytostí.

Úprava myšlienkovej nite vzhľadom na Gn 1 – 2 naznačuje, že žalmista je takpovediac „profesionálnym teológom“, ktorý predkladá, a istým spôsobom poopravuje teológiu z Genezis 1 – 2.

Aj Hebr 2,6-9, prevzal Ž 8,5-6.7b:

⁶ Tak svedčí ktosi na ktoromsi mieste:

*Čože je človek, že naň pamätáš,
a syn človeka, že sa ho ujímaš?*

⁷ *Urobil si ho len o niečo menšieho od anjelov,*

⁸ Porov. DUBOVSKÝ, *Genezis*, 47-186, najmä 125-144.

ἠλάττωσας αὐτὸν βραχύ τι παρ' ἀγγέλους,
slávou a c'ou si ho ovenčil

⁸ *a všetko si mu položil pod nohy...*

⁹ *ale vidíme, že ten, ktorý bol stvorený len o niečo menší od anjelov,
 Ježiš, bol ovenčený slávou a c'ou...*

Hebr 2,7 nahradil bohov anjelmi, čo sa zhoduje s gréckou verziou hebrejského textu. V žalme je protiklad silnejší, lebo proti sebe sú *enoš* a *elohim*, a *enoš* označuje človeka v jeho rozmere slabosti, ba dokonca i viny.

Hebr 2 rozpozná v Ježišovi „človeka“ zo Žalmu 8. Je poučné si pripomenúť, že predtým, než sa začne hovoriť o Ježišovi v porovnaní s Mojžišom, a skôr ako sa uvedie úvodné pojednávanie o najvyššom veľkňazovi, Ježiš je predstavený ako model či realizácia prvého slabého človeka, ktorému, napriek všetkému, takmer všetko bolo zverené.

Bibliografia

DUBOVSKÝ, Peter (ed.): *Genesis* (KSZ 1), Trnava : Dobrá kniha, 2008.

MAZZINGHI, Luca: *Ho cercato e ho esplorato*. Studi sul Qohelet, Bologna : EDB, 2001.

TRSTENSKÝ, František: *Úvod do Knihy žalmov*, Ružomberok : Pedagogická fakulta Katolíckej univerzity v Ružomberku, 2008.

Zhrnutie

Žalm 8 by nemohol byť chválou Boha, ak ona má byť založená na veľkosti človeka, ktorému by bola odovzdaná kráľovská moc nad celým stvorením. Žalmista skôr medituje nad zložitým vzťahom medzi Bohom, človekom a stvorením, a táto meditácia je vytvorená na podklade textu Gn 1 – 2. Boh chcel odovzdať človeku moc nad všetkým jeho vlastníctvom (Ž 8,7-9), ale keď si to premyslel, chcel sa tiež uistiť, že človek nebude túžiť prevziať jeho miesto.

Summary

Psalms 8 would not at all be in praise of God on the basis of the greatness of man to whom royal power over creation has been granted. Rather, the psalmist is meditating on the complex relationship between God, man and creation, and this meditation is made on the basis of the text of Genesis 1-2. God wished to bestow on man power over all his possessions (Psalm 8,7-9) but on thinking it over he wanted to be sure that man would not want to take his place.

Horacio Simian-Yofre SJ
Pápežský biblický inštitút
I – 00187 Rím

Contents

Treaties

Horacio SIMIAN-YOFRE SJ

What is Man? Psalm 8 – Meditation on Genesis 1–2 105-115

Branislav KEUSKA

Theological Message of Jesus' Farewell Speech in John 13–17
in the Light of the Analysis of its Literary Genre 116-145

Róbert JÁGER

Gospel as an Ancient *bios*. Definition of Literary Genre 146-165

Radoslav KOŠŠ

How Is It with a Bible Code? 166-177

Reflections

Daniel HARRINGTON SJ

Exegesis and Theology. Remarks Delivered at a Panel
Discussion at the 2009 Meeting of the Catholic Biblical
Association of America 178-180

Anton TYROL

Concept of Preaching and Sanctification in the Priestly Life and
Activity According to Benedict XVI. and Letter to the Hebrews .. 181-189

Abstracts 190-195

Communications and References 196-202

Obsah

Štúdie

Horacio SIMIAN-YOFRE SJ

Čože je človek? Žalm 8 ako meditácia o Gn 1 – 2105-115

Branislav KLUSKA

Teologické posolstvo rozlúčkovej reči Ježiša v Jn 13 – 17 vo svetle
analýzy jej literárneho žánru116-145

Róbert JÁGER

Evanjelium ako antický *bios*. Definovanie literárneho žánru146-165

Radoslav KOŠŠ

Ako je to s kódom Biblie?166-177

Reflexie

Daniel HARRINGTON SJ

Exegéza a teológia. Pripomienky poslané počas panelovej diskusie
na zasadaní Americkej katolíckej biblickej asociácie, r. 2009 178-180

Anton TYROL

Koncept ohlasovania a posväcovania v kňazskom živote a účinkovaní
podľa Benedikta XVI. a Listu Hebrejom181-189

Abstrakty190-195

Oznamy 196-202